Ще сонце й не гадало сходити, як Матвій встав. Напомацки підійшов до вікна і виглянув надвір.

— Пора йти! — промовив. — Заки сонце зійде, буду над ставом. Будний ще спить і не зараз встане. Бодай йому заплющило навіки! Побив мене колись ту... І за що? За отакого линця. — Він показав на руку. — Тьфу, нехрист поганий!

По тім короткім монолозі відступився від вікна і знов майже напомацки доліз до постелі.

— Марино!

— Га-а? —Яйцу!

— Йде-еш?

— А зладь обід, бо їсти схочу.

— Ну-ну, я зладжу... А вважай, Матвію, на того будно-го. Він, мабуть, дибає на тебе...

— Вже я йому, — відповів Матвій, — затискаючи здоровий кулак, і вийшов з хати.

Надворі стало сіріти. Молодий ранок вихоплювався з-поза виднокругу і легенько здирав із небосклону темну опону ночі. Він гасив зорі, будив птахи і квітам очі обмивав росою.

— Господи, допоможи! — промовив Матвій і закинув фатку на плечі.

Йшов тихо пустою вулицею, поміж двома рядами селянських загород; минав придорожні хрести й фігури, здіймаючи побожно шапку, перейшов і міст біля млина, що на нім, як люди кажуть, щось страшить, і вийшов із села.

Матвій знав, що будний спить; він поклав би й ринського, що будний не встане перед сходом сонця, а все-таки, чим ближче було до ставу, тим тихше ступав, а на греблі з його чималих ніг зробилися майже котячі лапи. Тихо перекрався через видніші місця, аж зник у прибережних шуварах й лозах.

Став був великий. Посередині плесо чистої води вилискувалося, як скляна тафля, і відбивало в собі останні звізди на небі і місяць, що блід зі страху перед сонцем, і хмари, ранні, рожеві, що піднімалися легенько з виднокругу та розбігалися по цілім небозводі немов приготовляючи дорогу перед походом ясного сонця.

В лісі, що ріс над берегом ставу і раз у раз приглядався у ставі, а деколи й купав свої голови кудряві в його водиці, було тихо. Деколи яка порання птиця перелетить понад верхів'я дерев, деколи серна стрибне в гущавінь, перебираючись до джерельної води, деколи листок зашелестить і впаде — і знов тихо.

— Чуєш? — промовив Матвій, надставляючи уха, — о! о! Як плюскає, проклята! Се плітка грає... А отеє щупак ударив собою, аж бризки пішли по воді... о! о!

Й справді! Серед ранньої тиші чути було, як плюска-лися риби, і видно було, як по кожній з них лишалися водяні кружала, які ширшали та ширшали, поки не розплились у легеньких хвилях.

Матвій прийшов на своє місце. Була се дуплава й похила верба, що лиш корінням держалася землі, а ціла звисала на воду. На неї сів Матвій, як на коня, і одною рукою держачи фатку на рамені, а другою

підпираючися, посував себе так довго, аж доліз до голови. (Головою у верби зовуть, як звісно, те місце, де кінчиться пень гладкий, а починається галуззя). Тут усадовився Матвій, як у коші, і, баламкаючи ногами, закинув фатку.

Тим часом сонце викотилось, як розжарена куля, і воду в ставі закрасило золотом і кров'ю. Десь і птахи озвалися гуртом і заспівали разом, мов той нарід в церкві. І риби громадами підбігали під верх вітати молоду днину, — та не одна з них відпокутувала свою цікавість, опинившися в Матвієвій торбі, що для риб була справдішнім гробом. Звідси для них одна лишень дорога — на жидівську стільницю...

Та в міру того, як отея погана торба ставала повнішою, на серці у Матвія чинилося якось-то краще. Він уже заздалегідь обчислював гроші за нинішню ловлю. І не так-то грішми тішився Матвій, як тими двома келішками горівки, що їх у додатку до грошей сподівався дістати за рибу від Рухлі. Гроші — от звичайно гроші! Купиш солі, сірників та камфіни, та й уже по грошах! А горівка — то таки річ не глупа. І гріє, і веселить, і сили додає — просто чарує... І як то в бісового батька не ловити риби? І гроші возьмеш, і горівки нап'єшся, та й праця не така важка... От який той будний немудрий! Не позволяє ловити рибу! А хіба ж воно можна? Мати фатку і став під боком та й Рухлю в сусідстві — і не піти на рибу? Де ж таки! А врешті, що там йому на тім залежить, тому проклятому будникові? Таж пан не збідніє через ту рибу, що Матвій собі зловить та віднесе до Рухлі... У нього стільки поля, стільки хліба, стільки маєтку, що Господи! Що у нього риба? Ну, а таки, Богом та правдою, риба не панська річ. Таже він її не годує і води не виробляє, як у ґуральні горівку. Де ж там! Воду зсипає Господь із неба, з дощами, і випускає її з землі святої... Тому-то й вода, а в воді риба, не належить ні до пана, ні до Івана, а є власність усіх людей, так як сонце, як місяць і як той воздух, що ним дихають люди...

Потонувши в таких — на його погляд — справедливих думках, Матвій і незчувся, як у лісі затріщало сухе галуззя і як кількох людей,

уоружених ломаками, появилося на берегу ставу. Наперед йшов будний...

Був се хлоп сильної будови тіла, а лицем, як у двірської собаки, котра і ночі не доспить і по хребті дістане, а панського добра допильнує.

— А, ти знов тут! — зверещав будний до Матвія. — Злази сюди, пташку! Чуєш?

Матвій, узрівши будника, став як стіна блідий, але йти і не гадав.

— Чи я по тебе йти маю? — крикнув будний, вививаючи ломакою по воздусі.

— Стрібуй! — відповів хлоднокровно Матвій, прибираючи оборонну поставу.

— Гей! Хлопці! Здійміть його звідтам, як грушку! — крикнув будний, пускаючися лізти на вербу.

За будним полізли інші, та заледве вчепилися похилого пня, нараз щось затріщало, відтак шум, крик, плюск води, і кількоро людей враз з підорваною вербою провалилися в воду.

Перший видістався з води Матвій. Він стріпав кілька раз своєю кудрявою головою, і вода потекла з ух і рота та цюрком пустилася з волосся по лиці. Та не було як просушуватись. Осудивши своє не надто корисне положення і роздивившись сяк-так у ньому, він з'їмив повалену вербу і, придержуючись її одною рукою, відбив на кільканадцять метрів від берега — на став. Другою рукою держав перевішену через плечі торбу, з якої половина рибок повтікала на волю.

Будний насилу видрапався на беріг. Вода стікала з нього на траву, як із собаки. Він трясся цілий від зимна і зі злості. Його помічники бовталися в трощі і сітовинню.

— Не вилазіть! — кричав до них будний.

— Ловіть його! Хто зловить, дістане на могорич... Ловіть скорше, бо втікне!

ї справді, Матвій щасливо виліз на вербу і, веслуючи ногами, став посуватися на середину ставу.

Тоді будному прийшла до голови нова, щаслива гадка. Він підбіг кілька кроків від води на беріг і підняв із землі камінь.

—— Хлопці! До мене! — крикнув, метаючи каменем у Матвія. Хлопці справді вилізли на беріг, і град каміння посипався на Матвія.

А він там часом припав грудьми і головою до колоди і звільна плив на середину ставу. Каміння минало його щасливо, лише вода оббризкувала його зі всіх сторін, за кожним разом, як камінь падав біля нього в воду. Матвій став мовити отченаш, а в душі розмишляв над тим, що риба його пропала і двох келишків горівки не буде.

— Беріть меньші! — верещав будний. — Бо більші не доходять, і ціляйте! Хто вцілить, дістане на могорич!

Град камінців посипався вдруге. Плюск води, легенький крик... Ще кілька камінців від берега і... тихо.

— Досить! — закомандував будний. — А тепер ходіть до пана.

Але хлопці не йшли. Вони дивилися, як Матвієва роз-бита голова виринала з води, то потопала. Аж і потонула навіки.

На середині ставу гойдалася самітна колода, оббризкана кров'ю. Перед хвилиною сколочена вода вернула знов до давнього спокою і відбивала в своїм чистім зер-калі синє блакитне небо і кілька хмар, білих, погідних, і сонце, ясне, гаряче, що згори заглядало цікаво в воду.

А дома тим часом чекав на Матвія готовий обід, і діти вибігали аж за ворота дивитися, чи не несе їх тато рибу.